

KLÍČOVÉ TÉMA¹

Článek 2 Protokolu č. 1

Kritéria pro přijetí a přijímací zkoušky

(Naposledy aktualizováno: 31/08/2023)

Úvod

Odmítnutí státu zajistit přístup ke vzdělání ve škole může představovat porušení práva na vzdělání (*Campbell a Cosans proti Spojenému království*, 1982).

Soud však uznává přiměřenost některých omezení práva na přístup ke vzdělání. Právo na vzdělání může podléhat implicitně akceptovaným omezením, protože „ze své podstaty vyžaduje regulaci ze strany státu“. Regulace vzdělávacích institucí se může lišit v čase a místě, mimo jiné podle potřeb a zdrojů společnosti a charakteristických rysů různých úrovní vzdělávání. Smluvní státy proto mají v této oblasti určitý prostor pro uvážení, ačkoli konečné rozhodnutí o dodržení požadavků Úmluvy přísluší Soudu (*Tarantino a ostatní proti Itálii*, 2013, § 44; *Kiliç proti Turecku* (rozhodnutí), 2019, § 24).

Zásady vyplývající ze stávající judikatury

Záruky článku 2 Protokolu č. 1 se vztahují na stávající instituce vyššího vzdělávání (*Leyla Sahin proti Turecku* [velký senát], 2005, § 134–142; *Kiliç proti Turecku* (rozhodnutí), 2019, § 23).

Kritéria pro přijetí (přístup na vysokou školu)

- Článek 2 Protokolu č. 1 umožňuje přijímat na vysoké školy pouze ty, kteří řádně požádali o přijetí a složili přijímací zkoušku (*Lukach proti Rusk* (rozhodnutí), 1999; *Tarantino a ostatní proti Itálii*, 2013, § 46).
- Při regulaci přístupu na vysoké školy nebo instituce vyššího vzdělávání mají členské státy široký prostor pro uvážení, pokud jde o vlastnosti, které se od uchazečů vyžadují, aby mohli být vybráni ti, kteří jsou schopni uspět ve vyšším stupni vzdělávání. Systém výběru však nesmí narušovat samotnou podstatu práva na vzdělání, nemá-li být v rozporu s článkem 2 Protokolu č. 1 (*Altınay proti Turecku*, 2013, § 41; *Kiliç proti Turecku* (rozhodnutí), 2019, § 29); nesmí ani hodnotit uchazeče na základě podmínek neslučitelných s rovností a spravedlností, nemá-li porušovat práva chráněná článkem 14 ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1 (*Altınay proti Turecku*, 2013, § 41).
- Soud vzal v úvahu skutečnost, že ve všech evropských zemích byl zaznamenán trend rozšiřování přístupu na vysoké školy rozšiřováním kritérií pro přijetí i na jiné uchazeče, než držitele tradiční maturity, a zejména uznáváním „profesních kvalifikací vysoké úrovně ... jako vhodné přípravy na studium na instituci vyššího vzdělávání“ (*Altınay proti Turecku*, 2013,

¹ Vypracováno kanceláří Soudu. Pro Soud není závazné.

Původní text je použit se souhlasem Rady Evropy (Sekce pro vztahy s veřejností a publikaci) a Evropského soudu pro lidská práva (Oddělení správy znalostí). Tento překlad byl zveřejněn na základě dohody s Radou Evropy a Evropským soudem pro lidská práva a je výhradní odpovědností Ministerstva spravedlnosti České republiky.

§ 43).

- Jakýkoli právní základ pro širokou posuzovací pravomoc zrušit výsledky zkoušek uchazečů pro jejich neschopnost vysvětlit svůj úspěch by mohl vytvořit takovou právní nejistotu, která by byla neslučitelná s principem právního státu, jedním ze základních principů demokratické společnosti zakotvených v Úmluvě, nebo by poškodila samotnou podstatu práva na vzdělání (*Mürsel Eren proti Turecku*, 2006, § 46). Uchazeči o studium, kteří splňují podmínky pro přijetí na vysokou školu stanovené právními předpisy, mají právo být na tuto vysokou školu přijati (*tamtéž*, § 48).

Přijímací zkouška s *numerus clausus*

- Hodnocení uchazečů prostřednictvím příslušných testů s cílem určit nejschopnější studenty je přiměřeným opatřením, které má zajistit minimální a přiměřenou úroveň vzdělání na vysokých školách (*Tarantino a ostatní proti Itálii*, 2013, § 49). Soudu nepřísluší rozhodovat o obsahu nebo vhodnosti příslušných testů (*tamtéž*, § 49).
- Pokud jde o *numerus clausus*, jsou úvahy o zdrojích jednoznačně relevantní a nepochybně přijatelné. Z takového opatření vyplývá právo na přístup ke vzdělání pouze v rozsahu, v jakém je dostupné, a v příslušných mezích, které často závisí na prostředcích nezbytných k provozu těchto institucí, mimo jiné na lidských, materiálních a finančních zdrojích, s ohledem na další okolnosti, jako je kvalita těchto zdrojů, zejména pokud jsou vysoké školy řízeny státem (*Tarantino a ostatní proti Itálii*, 2013, § 51). Pokud jde o uplatnění *numerus clausus* na soukromé vysoké školy, je oprávněné, aby stát důsledně reguloval tento sektor, zejména v oborech, kde je minimální a přiměřená úroveň vzdělání velmi důležitá, aby zajistil, že přístup na soukromé instituce nebude možný pouze na základě finančních prostředků uchazečů bez ohledu na jejich kvalifikaci a vhodnost pro výkon povolání (*tamtéž*, § 52).
- Stát je oprávněn zohlednit společenskou potřebu určitého povolání při uplatňování *numerus clausus*. Vzhledem k tomu, že odborná příprava určitých specifických kategorií odborníků představuje obrovskou investici, je rozumné, aby stát usiloval o začlenění každého úspěšného kandidáta na trh práce (*Tarantino a ostatní proti Itálii*, 2013, § 56).

Významné příklady

Kritéria pro přijetí (přístup na vysokou školu):

- *X. proti Rakousku*, rozhodnutí Komise, 1973, o stanovení maximální délky vysokoškolského studia (článek 14 ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1: nepřijatelnost – zjevná neopodstatněnost);
- *X. proti Spojenému království*, rozhodnutí Komise, 1980, týkající se omezení přístupu k akademickému studiu na studenty, kteří dosáhli akademické úrovně potřebné k tomu, aby měli z nabízených kurzů co největší prospěch (článek 2 Protokolu č. 1: nepřijatelnost – zjevná neopodstatněnost);
- *Mürsel Eren proti Turecku*, 2006, týkající se zrušení úspěšného výsledku uchazeče u přijímací zkoušky na vysokou školu na základě jeho špatných výsledků v předchozích letech. Rozhodnutí o zrušení jeho výsledků, které soudy potvrdily, nemělo právní a racionální základ, což vedlo ke svévoli (§ 40–52, porušení článku 2 Protokolu č. 1);
- *Altinay proti Turecku*, 2013, (1) použitím různých koeficientů na známky absolventů odborných škol a absolventů běžných středních škol nedošlo k porušení článku 14 ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1 (§ 36–50); a (2) zavedením nových podmínek přístupu na vysokou školu bez přechodných opatření, několik let poté, co se stěžovatel rozhodl navštěvovat

odbornou školu, došlo k porušení článku 14 ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1 (§ 51–61);

- [Kiliç proti Turecku](#) (rozhodnutí), 2019, týkající se systému přijímání na vysoké školy, který přikládá větší váhu předchozímu studijnímu oboru studenta (§ 26–34, článek 2 Protokolu č. 1: nepřijatelnost – zjevná neopodstatněnost).

Přijímací zkouška s numerus clausus:

- [Tarantino a ostatní proti Itálii](#), 2013, týkající se přijímací zkoušky s *numerus clausus* pro vysokoškolské studium medicíny a zubního lékařství ve veřejném i soukromém sektoru (§ 47–59, neporušení článku 2 Protokolu č. 1).

Shrnutí obecných zásad

- Shrnutí obecných zásad podle článku 2 Protokolu č. 1 viz [Tarantino a ostatní proti Itálii](#), č. 25851/09, 29284/09 a 64090/09, rozsudek ze dne 2. dubna 2013, § 43–46.

Další odkazy

Průvodce judikaturou:

- Průvodce článkem 2 Protokolu č. 1 – Právo na vzdělání

Další klíčová témata:

- Diskriminace v přístupu ke vzdělání

KLÍČOVÉ ODKAZY NA JUDIKATURU

Nejdůležitější případy

- *Campbell a Cosans proti Spojenému království*, č. 7511/76 a 7743/76, 25. února 1982 (porušení článku 2 Protokolu č. 1);
- *Tarantino a ostatní proti Itálii*, č. 25851/09 a 2 další, 2. dubna 2013 (neporušení článku 2 Protokolu č. 1).

Další případy podle článku 2 Protokolu č. 1

- *X. proti Rakousku*, č. 5492/72, rozhodnutí Komise ze dne 16. července 1973 (článek 14 ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1: nepřijatelnost – zjevná neopodstatněnost);
- *X. proti Spojenému království*, č. 8844/80, rozhodnutí Komise ze dne 9. prosince 1980, (článek 14 ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1: nepřijatelnost – zjevná neopodstatněnost);
- *Lukach proti Rusku* (rozhodnutí), č. 48041/99, 16. listopadu 1999 (článek 14 ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1: nepřijatelnost – zjevná neopodstatněnost);
- *Leyla Sahin proti Turecku* [velký senát], č. 44774/98, 10. listopadu 2005 (neporušení článku 2 Protokolu č. 1);
- *Mürsel Eren proti Turecku*, č. 60856/00, 7. února 2006 (porušení článku 2 Protokolu č. 1);
- *Altınay proti Turecku*, č. 37222/04, 9. července 2013 (neporušení článku 14 ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1; porušení článku 14 ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1);
- *Kiliç proti Turecku* (rozhodnutí), č. 29601/05, 5. března 2019 (článek 14 ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1: nepřijatelnost – zjevná neopodstatněnost).